

ОПСЕРВАТОРИЈА НА НЕЛЕГАЛНИ ЕКОНОМИИ ВО ЈУГО-ИСТОЧНА ЕВРОПА

БРОЈ 5 ФЕВРУАРИ-МАРТ 2021

Резиме на главни поенти

Ренесанса на криминалот во Нови Пазар?

Низата од насилни инциденти го врати Нови Пазар во јужна Србија на мапата како жариште на организираниот криминал. Градот што се наоѓа по должината на клучните рути на трговијата со дрога, некогаш имал репутација на главен склад за хероин во Европа. Ги разгледуваме неговите минати и сегашни врски со нелегални економии.

Синтетички дроги на Западниот Балкан.

Западен Балкан е добро познат како транзитен регион за трговија со дрога, како на пример канабис, кокаин и хероин. Но, како што е истражувано во овој напис, постојат знаци дека регионот е исто така и производител на синтетички дроги, како и растечки пазар на потрошувачи.

Проблематични води: шверцување мигранти преку Јадранот.

Неодамнешните операции за спасување на Јадранот покрај бреговите на Албанија и Црна Гора сугерираат дека сè поголем број мигранти се шверцува со брод од марините и пристаништата во овие две земји. Ги

разгледуваме неодамнешните случаи, како и она што тие го укажуваат во врска со промената на рутите и методите на шверцување.

Лекции што се научени од легализацијата на канабисот во Северна Македонија.

Во март 2016 година, Северна Македонија ги легализираше одгледувањето и извозот на канабис за медицинска употреба. Ги разгледуваме лекциите што се научени од искуството на Северна Македонија во изминатите пет години, особено во врска со регулативата, како и опасностите од тоа легално одгледуваниот канабис да заврши на црниот пазар.

Поттикнување на младите во Валона.

Градот Валона во јужна Албанија има репутација дека е место каде што се создаваат криминалци кои ги применуваат своите вештини дома и во странство. Повеќе од 20 години, младинскиот центар Валона работи со младите во заедницата со цел да ги прошират своите хоризонти, вештини и можности како поддршка по патот кон

**GLOBAL
INITIATIVE**
AGAINST TRANSNATIONAL
ORGANIZED CRIME

законска егзистенција. Со директорката на центарот, Алкета Димитри, разговараме за нејзината работа и предизвиците и можностите што таа ги гледа.

ЗА ОВА ИЗДАНИЕ

Добре дојдовте во петтото издание на Билтенот за ризици изработен од Опсерваторијата за нелегални економии во Југоисточна Европа. Како и во нашите претходни изданија, ќе започнеме со разгледување на жариштето на организираниот криминал, овој пат Нови Пазар во јужна Србија. Потоа ќе ги разгледаме производството и употребата на синтетички дроги на Западен Балкан, особено во Србија и Северна Македонија. Исто така, ќе се фокусираме на неодамнешните случаи на шверцување мигранти покрај бреговите на Албанија и Црна Гора.

Во многу земји во светот постои тренд кон декриминализација, па дури и легализација на канабисот. Го разгледуваме прашањето во контекст на Западен Балкан, особено во врска со искуството во

Северна Македонија во текот на петте години откако се легализира одгледувањето, производството и извозот на канабис за медицинска употреба.

Како и секогаш, ќе изведеме заклучок со профил на работата на граѓанска организација од Западен Балкан што работи на зајакнување на отпорноста кон организираниот криминал. Овој месец, разговараме со директорката на младинскиот центар Валона во јужна Албанија за предизвиците и можностите што таа ги гледа во нејзината работа со млади луѓе.

Ако имате предлог за приказна или сакате да дадете повратни информации, контактирајте со almedina.dodic@globalinitiative.net.

Ренесанса на криминалот во Нови Пазар?

Во средината на декември 2020 година, на улиците на Нови Пазар одекнаа истрели. Среде денот, во близина на полициската станица, сопственик на ноќен клуб со големо полициско досие и неговиот син пукале во човек од нивниот автомобил во движење, притоа повредувајќи случаен минувач.¹ Два дена подоцна, среде бел ден, биле испукани неколку куршуми кон човек кој седел во кафуле во центарот на градот, којшто не долго пред тоа наводно бил во друштво на двајца полицајци.² Како одговор со висок профил на истрелите, српскиот министер за внатрешни работи испратил жандармерија да патролира низ градот и да спроведува рации.³ Во градот постои видливо чувство на страв и луѓето носат ножеви и друго оружје за да се заштитат. По релативна стабилност од повеќе години, Нови Пазар е повторно во вестите како жариште на организираниот криминал.

Нови Пазар се наоѓа во југозападна Србија (во регионот Санџак), близу до Црна Гора, Косово и Босна и Херцеговина. аради својата локација, градот со мнозинство Бошњаци, со околу 120000 жители, традиционално е центар за трговија, како и трговија со дрога.⁴ Како и другите криминални жаришта на Западен Балкан што се идентификувани од Глобалната иницијатива против транснационален организиран криминал (ГИ-ТОК), Нови Пазар е неразвиен: просечната месечна плата е 353 евра –160 евра помалку од просекот на земјата, додека 12% од населението зависи од социјална помош.⁵ Приближно една петина (20768) од населението е невработена.⁶ Многу жители на градот наводно добиваат дел од своите приходи од префрлање пари или шверцување. „Се шверцува сè - дрво, добиток, храна, алати, машини, текстил“, вели локален активист на граѓанското општество.⁷ Поради економските тешкотии, многу млади луѓе си заминуваат од областа.⁸ Некои од оние што остануваат се вклучуваат во криминални активности.

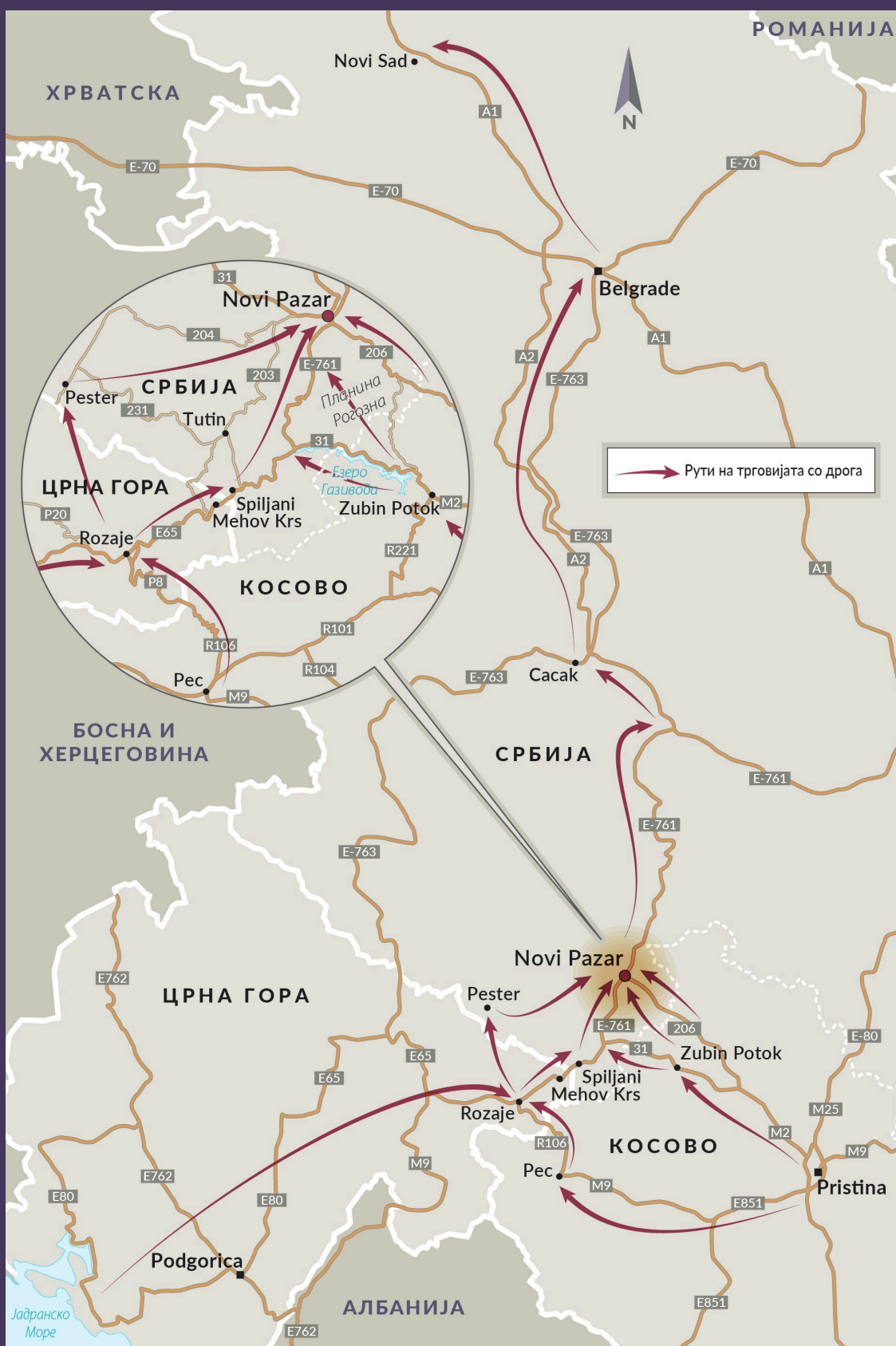
Нови Пазар порано бил озлогласен центар за криминални активности, од кои повеќето биле центрирани околу семејството Хајровиќ. Во 90-тите и раните 2000-ти, Хикмет Хајровиќ бил познат како еден од најголемите нарко-босови во Србија,

особено за хероин што се шверцувал од Турција во Нови Пазар. Криминалните групи шверцувале пратки со дрога во специјално модифицирани оддели во камиони, автобуси или комбиња. Се вели дека хероинот што го шверцувал Хајровиќ бил со исклучителна чистота, меѓу најквалитетниот во Европа, а некои од пратките тежеле стотици килограми. Во 2008 година, американскиот Стејт департмент на регионот Санџак му даде прекар дека е европско „скривалиште на хероин“.⁹ Од Нови Пазар, криминалците шверцувале дрога во другите градови во Србија, главно во Белград, а и понатаму во Западна Европа, дури до Лондон. Хајровиќ конечно бил уапсен во 2011 година и осуден во 2013 година на 15 години затвор, врз основа на договор за признавање вина.¹⁰

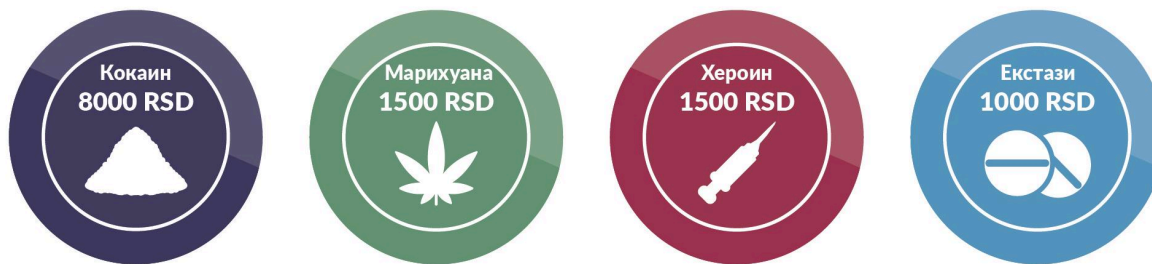
Сè до неодамнешните престрелки, се чинеше дека цутењето на криминалот во Нови Пазар поминало. Криминалците од 90-тите и раните 2000-ти наводно ги вложиле своите средства во легални бизниси и го напуштиле криминалот. Трговијата со хероин ја преземале поголеми и помоќни групи вклучени во трговија со кокаин надвор од Санџак. Додека со хероинот и канабисот сè уште се тргува преку Нови Пазар (посебно преку Рожаје во Црна Гора),¹¹ се вели дека обемот е помал отколку во минатото.

Исто така, постојат и некои докази за синтетички дроги во Нови Пазар, пред сè екстази што се произведува во Западна Европа и брендови познати како Супер Марио и Лејдибаг.¹² Според полициските податоци, уличната цена на марихуаната е околу 1000 српски динари (RSD) или 8,5 евра за грам; хероин, амфетамин и екстази се 1500 RSD по грам (7 евра) секој, додека грам кокаин чини 8000 RSD (68 евра).¹³ Меѓутоа, оние што го познаваат локалниот пазар на дроги велат дека реалните цени се пониски.¹⁴

Иако улогата на Нови Пазар како центар за трговија со дрога е помалку значајна отколку во минатото, проблемот не исчезнал. Од 2015 година, 114 лица се гонети за нелегално производство, поседување или продажба на наркотици во Нови Пазар. Судот ги осуди на вкупно 281 година затвор. Повеќето казни

СЛИКА 1 Руте на трговијата со дрога во и околу Нови Пазар.

СЛИКА 2 Улични цени на дрогите во Нови Пазар.

биле помали. Редок исклучок беше дилер осуден на седум години затвор за поседување 21 килограм маријуана што била наменета за продажба.¹⁵

Полицијата уапсила криминалци од Нови Пазар во други земји, како што се Унгарија и Турција, во поседување на десетици килограми канабис. А локалните групи, иако помали и помалку моќни отколку во минатото, се пријавени дека соработуваат со криминални групи од Косово, Белград, Чачак и Нови Сад.¹⁶

Се чини дека моделот на водење бизнис на некои групи од Нови Пазар е крадење дрога од други

криминалци.¹⁷ Во 2019 година, група од Нови Пазар наводно украде 6 килограми кокаин во Словенија од црногорскиот клан Кавач. Неколку месеци подоцна, во декември 2019 година, припадник на истата група Нови Пазар¹⁸ бил застрелан во Белград во текот на примопредавањето на дрогата.¹⁹ Дрогата, како и приближно 300000 евра во готово што ги имал со себе, исчезнале.²⁰

Времето ќе покаже дали овие неодамнешни инциденти во Нови Пазар се само привремено разгорување или, пак, претскажуваат враќање на озлогласеното минато на градот.

Забелешки

- 1 Dvoje povredeno u pucnjavi, ranjena slučajna prolaznica, Radio Sto Plus, 15 December 2020, www.radiostoplus.com/item/30555.
- 2 Beta, Pucnjava u Novom Pazaru, ranjen muškarac, N1, 17 December 2020, rs.n1info.com/vesti/a684701-pucnjava-u-novom-pazaru-ranjen-muskarac.
- 3 Vulin: Država neće dozvoliti obračune kriminalnih bandi u Novom Pazaru, RTS, 17 December 2020, www.rts.rs/page/stories/ci/story/124/drustvo/4189973/vulin-obracun-bande-novi-pazar.html.
- 4 The official population figure is 107 071, but the unofficial estimate is 120 000. Serbian statistical office, Novi Pazar profile, November 2020, devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Novi%20Pazar_EURSRB002001007003.pdf.
- 5 Ибид.
- 6 National employment service, monthly statistical bulletin no. 219, November 2020, www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/15/15623_bilten_nsz_novembar_2020.pdf.
- 7 Interview with a representative of a civil society organization, Novi Pazar, October 2020.
- 8 Ибид.

- 9 International Narcotics Control Strategy Report, United States Department of State, March 2008, p. 492, 2009-2017.state.gov/documents/organization/102583.pdf.
- 10 Repeat trafficker caught in large heroin bust, OCCPR, 18 October 2011, www.occrp.org/en/daily/1174-repeat-trafficker-caught-in-large-heroin-bust.
- 11 Interview with a police inspector, Novi Pazar, November 2020.
- 12 Ибид.
- 13 Official response of the Ministry of Interior, Police Department Novi Pazar, 9 November 2020.
- 14 Interview with a drug user, Novi Pazar, November 2020.
- 15 Interview with the public prosecutor, Novi Pazar, November 2020.
- 16 Ибид.
- 17 Ибид.
- 18 Interview with a journalist, Novi Pazar, January 2021.
- 19 K S and J P, Pucnjava na Vračaru: Narko-diler (40) ranjen u Kursulinoj ulici, prevezen na reanimaciju, Blic, 29 December 2019, www.blic.rs/vesti/beograd/pucnjava-na-vracaru-narko-diler-40-ranjen-u-kursulinoj-ulici-prevezen-na-reanimaciju/843vkr4.
- 20 Interview with a journalist, Novi Pazar, January 2021.

Синтетички дроги на Западниот Балкан

Западен Балкан често се означува како транзитен регион за трговија со дрога, како на пример канабис, кокаин и хероин. Но, постојат знаци дека регионот е исто така и производител на синтетички дроги, како и растечки пазар на потрошувачи.

Главните новите синтетички верзиидроги што се шверцуваат на Западен Балкан се амфетамини, метамфетамин и екстази (МДМА), како и нови синтетички верзии на канабис и опоици како хероин. Главниот извор на дрогите се земјите во Западна Европа, особено Холандија, Белгија, Чешка и Бугарија.¹ Во Србија, исто така, постои растечка тенденција за увоз на синтетички дроги од балтичките земји² и Евроазија, вклучувајќи ги Авганистан, Иран, Киргистан, Пакистан и Узбекистан.³

Покрај тоа, се чини дека локалното производство се зголемува, особено во Северна Македонија и Србија. Помеѓу 2009 и 2019 година, полицијата во Србија

открила над 140 лаборатории за нелегални дроги, претежно во станбени простории.⁴ Повеќето од главните лаборатории во Србија се во белградските предградија или во Ниш.⁵ Едно од најголемите откритија било во 2003 година во малиот град Стара Пазова (во северната покраина Војводина), каде полицијата открила околу 2 милиони таблети екстази, проценети на над 4 милиони евра, како и приближно 20 тони киселина за производство на екстази, за која се проценува дека вреди над 10 милиони евра. Без оглед на тоа, биле осудени само 245 лица – што е просек од помалку од две лица по откриена нелегална лабораторија.⁶ Ова сугерира дека полицијата ги фаќа само „готвачите“, а не сите што се вклучени во мрежите за производство и дистрибуција.

Во 2020 година, повеќето заплени на синтетичка дрога во Србија се извршиле или во Белград и Нови Сад или близу до границата со Унгарија, на пример

Зголемениот пристап на младите до синтетички дроги ги зголеми здравствените проблеми во Србија.

Фотографија: serpeblu/iStock

на граничниот премин Хоргош. Заплени исто така се извршиле и во Крагуевац и Бор.⁷

Проблемот не е ограничен на Србија. Во декември 2017 година, полицијата открила нелегални лаборатории за дрога во селото Батинци и во дом во близина на Тетово во Северна Македонија.⁸ Тие заплениле околу 910000 таблети Каптагон, 52 килограми чист амфетамин и големи количини на супстанции што се користат за производство на наркотици. Главниот осомничен, Милан Зарубица, претходно бил осуден во врска со лабораторија во Стара Пазова, Србија. Неколку месеци подоцна, македонската полиција пронашла уште една лабораторија што се користи за нелегално производство на синтетички дроги.

Покрај трговијата со дрога и производството, се чини дека постои растечки локален пазар за синтетички дроги.⁹ Во Србија се појавуваат нови психоактивни супстанции – претежно синтетички канабиноиди – коишто имитираат традиционални нелегални дроги како канабис, кокаин, МДМА и ЛСД.

Во Србија и Северна Македонија, цените на синтетичките дроги се релативно ниски, што е главен фактор во зголемувањето на нивниот удел на пазарот во споредба со растителните дроги.¹⁰ За околу 25 евра, можно е да се купат пет таблети екстази.¹¹ Меѓутоа, постојат и супстанции како амфетаминот Тучиби (2C-B) што е познат како „елитна дрога“ поради неговата висока цена и силните психоделични ефекти. Дрогата обично се продава на црниот пазар во форма на апчиња или капсули, но може да се меша и со екстази.¹² Во 2019 година, полицијата во Ниш уапсила лице што поседувало речиси 175 грама Тучиби.¹³

Синтетичките дроги се лесно достапни, особено во големите градови.¹⁴ „Пазарот во Србија е добро

снабден со амфетамин, екстази и МДМА“, рече некој со познавање на состојбата на улиците.

Метамфетаминот е помалку присутен во Србија.¹⁵

Сепак, марихуаната и хероинот се најчесто користени дроги во Србија, ги следи спидот.¹⁶

Не е јасно како КОВИД-19 влијае на пазарот на синтетички дроги на Западен Балкан, но постои чувство дека пазарот е релативно отпорен, при што некои синтетички дроги се користат како замена за хероин.¹⁷ Корисниците се свртуваат кон интернет за пристап до добавувачи бидејќи не можат да се сретнат со дилери во клубови или на фестивали како во минатото.¹⁸

Иако хероинот останува главната причина за околу 50 смртни случаи поврзани со дрогата во Србија секоја година,¹⁹ зголемениот пристап до синтетички дроги и нивната употреба ги зголемиле здравствените проблеми во земјата и доведоа до трагична смрт на млади луѓе поврзани со дрога. Откако 15-годишно девојче починало во ноември 2018 година во малото гратче Аранѓеловац кога за првпат земало екстази на забава, локалното население организираше серија протести со повик за подобри мерки за превенција.²⁰ Во соседниот Лазаревац, жителите поставиле постери низ градот со фотографии од локалните дилери на дрога. Во 2018 година, четворица млади луѓе на возраст од 17 до 21 година починале откако земале екстази, додека помеѓу 2009 и 2019 година повеќе од педесет лица починале во земјата од различни синтетички дроги.²¹

Додека фокусот на дрогата во Западен Балкан обично е насочен кон транзитот на растителни супстанции како кокаин, хероин и канабис, исто така е важно да се внимава на производството и употребата на синтетички дроги.

Забелешки

- 1 Siracusa International Institute for Criminal Justice and Human Rights, Closing the implementation gap: Criminal justice responses to illicit trade in South Eastern Europe and associated challenges, November 2020, pg. 125, www.siracusainstitute.org/app/wp-content/uploads/2020/11/SII-Regional-crime-trends-report_web.pdf.
- 2 Interview with a former police officer from the Belgrade anti-drug unit, Belgrade, November 2020.
- 3 Interview with a police officer, Belgrade, December 2020.

- 4 Interview with a professor of criminology, Belgrade, December 2020.
- 5 Interview with a civil society activist, Belgrade, November 2020.
- 6 Interview with a former police officer, Belgrade, December 2020.
- 7 Based on an analysis of various interior ministry press statements, mup.gov.rs/wps/portal/sr/.
- 8 Jelena Radivojević, *Zarubici 11 godina zatvora zbog proizvodnje droge*, KRIK, 25 September 2018, www.krik.rs/zarubici-11-godina-zatvora-zbog-proizvodnje-droge.

- 9 Serbian Ministry of Interior, Serious and Organized Crime Threat Assessment, 2020, p 47, mup.gov.rs/wps/wcm/connect/3d0a3df4-4e1d-4b70-8475-3d69f6d21107/SOCTA+2019+-+ENG-compressed.pdf?MOD=AJPERES&CVID=nnvYlq8. See also: Siracusa Institute, op. cit., p 49.
- 10 Southeast European Law Enforcement Center, Report on Drug Seizures in Southeast Europe, December 2019, p 23, www.selec.org/wp-content/uploads/2019/12/SELEC-Report-on-Drug-Seizures-2019-Public-version.pdf.
- 11 Interview with a civil society activist, Belgrade, November 2020.
- 12 Interview with a civil society activist, Belgrade, November 2020.
- 13 Irena Molnar, *New psychoactive substance use in the Republic of Serbia: Research results*. Eurasian Harm Reduction Association and School of Law, Swansea University, 2020, p 26, harmreductioneurasia.org/wp-content/uploads/2020/09/2020_8_20_EHRA_NPS-Report_Serbia_EN.pdf.
- 14 Interviews with civil society activists in Belgrade, November 2020, and Podgorica, December 2020.
- 15 Ибид.
- 16 Interview with a former police officer, Belgrade, December 2020.
- 17 Saša Djordjević and Bojan Dobovšek, Organized crime in Western Balkans Six at the onset of coronavirus, *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40, 9/10, 807–820, doi.org/10.1108/IJSSP-06-2020-0229.
- 18 Interview with a civil society activist, Belgrade, November 2020.
- 19 Podaci o preminulima od posledica vezanih za korišćenje droge u Srbiji u periodu 2008-2019. godine, Drug Policy Network South East Europe, December 2020, p 8.
- 20 N G and M M, 'Svako zna da nabroji bar 50 dilera', Sofija (15) je umrla posle jedne tablete ekstazija, a godinu dana posle smrti, njeni sugrađani su na nogama, Blic, 15 November 2019, www.blic.rs/vesti/drustvo/svako-zna-da-nabroji-bar-50-dilera-sofija-15-je-umrla-posle-jedne-tablete-ekstazija-a/gfr3bs1.
- 21 Podaci o preminulima od posledica vezanih za korišćenje droge u Srbiji u periodu 2008–2019. godine, Drug Policy Network South East Europe, December 2020, p 8.

Проблематични води: шверцување мигранти преку Јадранот

На 9 јануари 2021 година, 55 мигранти од Сирија, Иран и Египет, вклучувајќи жени и деца, биле спасени во немирното море крај бреговите на Албанија. Моторниот чамец со кој патувале, а кој тргнал од Валона, Албанија, се расипал на пат кон Италија. Лицата кои управувале со бродот побегнале, а чамецот го носел ветер и испуштал гориво.¹

Оваа операција за спасување следела по два инциденти во октомври и декември 2020 година каде црногорските власти пресретнале две едрилици во обид да прошверцуваат Курди од Турција преку Западен Балкан до Италија. Овие појави сугерираат дека поефикасното спроведување на законот и ограничувањата поврзани со КОВИД-19 по должината на традиционалната балканска рута ги навеле шверцерите да изберат алтернативни патеки, вклучувајќи ги и поморските патишта на Јадранот. Затворањето на балканската рута во март 2016 година довело до значително намалување на бројот на баратели на азил и мигранти коишто се движат низ Западен Балкан. Но, од 2019 година наваму, бројот на бегалци и мигранти повторно постојано се зголемува.

Поради подобрените контроли на границата помеѓу Грција и Северна Македонија, сè поголем број луѓе кои се во движење патуваат низ Албанија. Откако ќе преминат во земјата, тие или се упатуваат кон север во правец кон Црна Гора или на североисток преку Косово во Србија. Дополнително, во изминатите неколку месеци имало знаци на зголемени обиди за шверц на луѓе преку Јадранското Море во Италија.

55-те мигранти што биле спасени на 9 јануари велат дека на шверцерите им платиле помеѓу 2000 и 4000 УСД за безбеден транспорт со јахта до Италија. Наместо тоа, биле префрлени со моторен чамец.² На почетокот на јануари, полицијата во Валона запреше 21 мигрант, коишто планирале илегално да го преминат Јадранот.³

Рутите на шверцување се добро утврдени, датираат од раните 90-ти години на минатиот век кога десетици илјади Албанци се обиделе да емигрираат во Италија. Уште во 2004 година, точно 17 години од денот пред спасувањето на 55-те мигранти, 28

СЛИКА 3 Пристаништа и марини во ризик заради користењето за шверцување мигранти.

Албанци се удавиле во морето додека се обидуваа да преминат од Валона преку Отрантската Врста во Италија.⁴ Сега главно станува збор за странци од Блискиот исток и Северна Африка кои се шверцуваат во Италија од албанските брегови.

Во минатото, истите патишта се користеле за шверц на дрога, особено канабис, со помош на моторни чамци. Проблемот бил толку акутен што албанската влада ги запленивала и палела бродовите. Забраната за моторни чамци во албанските територијални води била воведена во 2006 година;⁵ конечно била укината во 2013 година, на олеснување на туристичката индустрија.⁶ Шверц-рутата од крајбрежјето околу Фиер и Валона преку Отрантската Врата до Италија повторно станала популарна во 2016 година кога имало богата жетва од канабис во Албанија, но потоа се изгубила. Ќе биде интересно да се види реакцијата на албанската влада ако проблемот повторно се влоши.

Соседна Црна Гора се соочува со сличен предизвик. Во октомври 2020 година, црногорската полиција во марината Зеленика пресретнала едрилица по име *Поседон* со хрватско знаме и српски екипаж; потекнувала од Будва и се движела кон Италија.⁷ При преглед на пловниот објект, полицијата на бродот открила 52 курдски мигранти.⁸ Шверцери во Турција кои го договориле патувањето наплаќале од 5000 до 8000 евра по лице за трансфер во Италија, според полициски извори.⁹ Тоа значи дека шверцерите заработиле приближно 300000 евра од само една група од околу педесет мигранти, додека трошоците биле проценети на околу 100000 евра,¹⁰ оставајќи значителна маргина на профит.

На 17 декември 2020 година, црногорската полиција и властите за поморска безбедност, користејќи термовизиски сензор, откриле непознат брод околу заливот Трстено, во близина на Будва. Во соработка со италијанските власти бил распореден набљудувачки хеликоптер од Гвардија ди Финанза. Чамецот со име *Марина*, виорел шведско знаме; бил пресретнат и придружуван до пристаништето Бар.¹¹ На бродот, полицијата пронашла 39 мигранти (вклучувајќи жени и деца) и уапсила двајца шверцери од Турција.¹²

Овие инциденти ни кажуваат низа работи. Прво, криумчарењето мигранти преку Западен Балкан не исчезнало, туку се движи кон запад, Албанија, која веќе три децении е изворна земја за миграција, сега исто така е и транзитна земја. Второ, покрај обидот да стигнат до Европската унија преку Албанија и Црна Гора преку копнена рута, некои мигранти се обидуваат да влезат во Италија со брод. Приказните опфатени во овој напис покажуваат дека има шверцери што се подготвени да ги олеснат ваквите патувања со значителен профит. Трето, овие инциденти ја потенцираат ранливоста на марините и неформалните области на всидрување на јадранскиот брег како рај за шверцување. Ова е ризик што заслужува поголемо внимание, не само од службените лица за спроведување на законот.

Забелешки

- 1 *Gomonia me 55 emigrantë në bord nga Vlora drejt Italisë/ Arrestohet 63 vjeçari nga Tirana. Roli që kishte ai*, Panorama, 10 January 2021, www.panorama.com.al/trafiku-i-emigranteve-drejt-italise-me-gomone-arrestohet-63-vjecari-nga-tirana-rol-qe-kishte-ai.
- 2 *Rikthehet trafiku me gomone drejt Italisë, shpëtohen 55 emigrantë në det, Zëri i Amerikës (VOA)*, 9 January 2021, www.zeriamerikes.com/a/5731085.html.
- 3 Jerola Ziaj, *Trafik klandestinësh me gomone, policia ndalon 21 emigrantë dhe arreston pronarin e një shtëpie stehimi*, Reporter, 4 June 2020, www.reporter.al/trafik-klandestinesh-me-gomone-policia-ndalon-21-emigrante-dhe-arreston-pronarin-e-nje-shtepie-stehimi.
- 4 Isa Myzyraj, *Përsëri emigrantë/ 9 Janari i 2004 dhe 9 Janari i 2021*, Historia ime, 9 January 2021, www.historiaime.al/ndodhi-sot/perseri-emigrante-9-janari-i-2014-dhe-9-janari-i-2021.
- 5 *Moratoriumi i skafeve, rrezik per turizmin*, Top Channel, 22 June 2009, top-channel.tv/2009/06/22/moratoriumi-i-skafeve-rrezik-per-turizmin.

- 6 *Moratoriumi i skafeve, pas 7 vjetësh rikthehet liria e lundrimet*, Durrës Lajm, 2 March 2013, durrelajm.al/moratoriumi-i-skafeve-pas-7-vjet%C3%ABsh-rikthehet-liria-e-lundrimet.
- 7 Interview with a journalist from Montenegro, December 2020.
- 8 Emma Wallis, 52 migrants intercepted by Montenegrin authorities on route to Italy, Info Migrants, 19 October 2020, www.infomigrants.net/en/post/27994/52-migrants-intercepted-by-montenegrin-authorities-en-route-to-italy.
- 9 Interview with a police officer from Montenegro, December 2020.
- 10 Ибид.
- 11 Jelena Jovanović and Blažo Hajduković, *Otkriven brod sa 50 ilegalnih migranata*, Vijesti, 17 December 2020, www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/495615/up-otkriven-brod-sa-50-ilegalnih-migranata.
- 12 Interview with a journalist from Montenegro, January 2021.

Лекции што се научени од легализацијата на канабисот во Северна Македонија

Во март 2016 година, Северна Македонија го измени својот Закон за контрола на наркотични дроги и психотропни супстанции.¹ Како резултат на ова, стана легално да се одгледува канабис за медицински цели и да се рафинира, екстрахира и произведува семе од коноп и масло од канабис. На тој начин, Северна Македонија се приклучи на растечкиот број земји (36, вклучувајќи ги Хрватска од 2019 година и Грција од 2018 година) што овозможува одгледување и извоз на медицински канабис. Дали е ова ризичен бизнис или можеен модел за другите земји во регионот?

тсликувајќи го пристапот на Канада, Северна Македонија вовеле пристап на слободен пазар за одгледување, дистрибуција и продажба на канабис. Ова е благодат за економијата вредна околу 100 милиони евра годишно што привлекува локални и странски инвеститори.² Конкуренцијата за производство на медицински канабис во Северна Македонија рапидно се зголеμουва.

Од мај 2016 до мај 2018 година, Министерството за здравство и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство издале вкупно пет лиценци за производство на канабис за медицинска употреба и две лиценци за екстракција. Оттогаш, според владините податоци, вкупно 55 компании добиле лиценца за одгледување канабис за медицински цели; други 17 компании чекаат одобрување.³ За голем број од овие компании се вели дека се поврзани со премиерот и неговите пријатели и семејство.⁴

Големиот број издадени лиценци значи дека значителна количина канабис сега се одгледува во Северна Македонија. Сепак, постои загриженост кај инвеститорите дека понудата ја надминува побарувачката и дека деловната можност може да не биде толку профитабилна како што првично се предвидувало. Треба да се има предвид дека сегашното законодавство не дозволува извоз на сув канабис за рекреативна употреба.

Регулативата е важна за да се спречи легално одгледуваниот канабис да се продава нелегално и да се осигури дека типот на одгледуван канабис е за медицинска, а не за рекреативна употреба. На хартија, регулативите се прилично строги и треба да ги надгледуваат владини субјекти, вклучително и министри за земјоделство и здравство,⁵ како и специјална комисија од пет члена.⁶ Одгледувачот на канабис е должен да води евиденција за култивираниот канабис (сеење, производство на расад, пресадување и број на стебла). По завршувањето на бербата на коноп, специјалната комисија врши увид во собраните ставки за да се утврди бројот на собрани стебла и влажна маса.

Но, со толку многу производители и фактот дека канабисот може да се бере до четири пати годишно, постои загриженост дека сегашниот регулаторен систем е недоволен. На пример, несоодветната контрола може да доведе до тоа легално произведениот канабис да се пласира на црниот пазар во Северна Македонија или да се шверцува во трети земји. Ризикот е реален: на почетокот на декември 2020 година, од магацинот на лиценцирана компанија во селото Јосифово, општина Валандово, биле украдени два тона канабис.⁷ Дел од канабисот наводно завршил на Косово.⁸ Во одделен случај, четворица мажи (двајца од Скопје и по еден од Албанија и Косово) украде 60 килограми марихуана од магацинот на лиценциран производител на канабис во регионот на Крушево.⁹

Исто така, случај со висок профил во Србија покажува опасност од недостатокот на регулатива и блиски односи меѓу производителите и државните службеници. Во ноември 2020 година, на помалку од 50 километри од главниот град на Србија, полицијата ја открила најголемата плантажа со марихуана во Европа на органска фарма со висок профил, позната како Јовањица, која е во сопственост на бизнисменот Предраг Колувија. При претрес на имотот биле откриени речиси четири тони сурова марихуана, вклучително и 650 килограми готов производ за продажба.¹⁰ Подземен

комплекс со десетици подруми бил претворен во лаборатории за канабис. Марихуаната исто така се одгледувала во девет надземни хангари и се пакувала и се чувала во магацините и канцелариите. Насекаде на имотот наводно биле инсталирани блокатори за мобилни телефони. Никој не можел да му пристапи без да помине низ строга проверка. Насекаде околу имотот било распоредено вооружено обезбедување, вклучително и поранешни припадници на Специјалната антитерористичка единица. Тие биле опремени со пиштоли, термовизиски камери за ноќно набљудување, како и пушки против дронови.¹¹

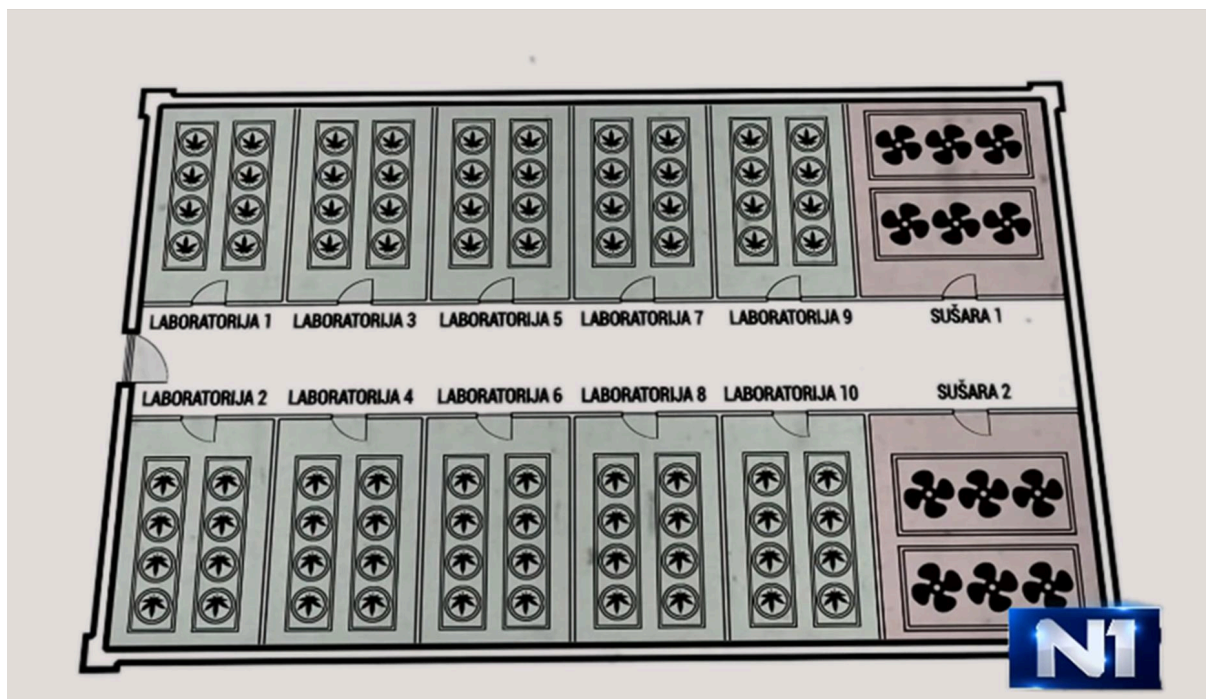
Случајот крена голема прашина во Србија поради наводните врски помеѓу сопственикот на фармата Јовањица и владејачката Прогресивна партија во земјата, разгорувајќи ги обвинувањата за државна спрега со организираниот криминал.¹² На новинар што го покрива случајот дури и му се упатувале закани.¹³ Судскиот процес против Колувија и неговите соработници е во тек. Вреди да се напомене дека Колувија се занимава со одгледување канабис за медицински цели во Северна Македонија.¹⁴

Додека побарувачката за медицински канабис е ограничена, во регионот постои значителен пазар за сув канабис. Марихуаната е најконсумираната дрога на

Западен Балкан. Понатаму, Северна Македонија е главен транзитен центар за трговија со канабис произведен во Албанија. Дрогата се шверцува преку границата пеш, со коњи или магариња и камиони или дури и чамци преку Охридското Езеро.¹⁵ Еден дел од неа поминува на север преку Косово или Србија кон централна и западна Европа, додека дел поминува низ Бугарија и Грција. Канабисот исто така се шверцува од Албанија преку Северна Македонија во Турција. Таму често се разменува за хероин што се враќа преку Северна Македонија, а крајната дестинација е Албанија.¹⁶ Внесувањето канабис што е произведен во Северна Македонија во овие добро воспоставени нелегални текови би било прилично лесно.

Имајќи ги предвид овие ризици, од деловна и безбедносна перспектива, за владата на Северна Македонија би изгледало разумно да престане да издава лиценци за одгледување канабис. Во спротивно, пазарот ќе се засити, што не е привлечно за инвеститорите, и тешко ќе се регулира.

Можно е некои инвеститори да се потпираат на можна измена на законот што ќе овозможи употреба и извоз на сув канабис. Ова би можело да ја отвори Северна Македонија за нарко-туризам, во време кога Амстердам размислува да оди во спротивна насока забранувајќи им влез на странците во „кафулиња“.

Комплексот за производство на марихуана Јовањица.

Фотографија: Јелена Зорик/N1 TV.

Иако легализацијата на канабисот би генерирала исклучително потребен даночен приход, тоа исто така би можело да ги забрза јавните здравствени ризици и несаканите ефекти поврзани со криминалот од зголемувањето на трговијата со канабис во Северна Македонија. На пример, искуството од Соединетите Американски Држави покажува дека производството на марихуана на црниот пазар е во пораст, претежно во државите што ја легализирале марихуаната.¹⁷

Вредно е да се напомене дека, во мај 2020 година, албанскиот премиер Еди Рама објави дека неговата влада работи на нацрт-закон за легализирање на одгледувањето канабис за медицински цели, што наскоро ќе биде претставен во јавноста.¹⁸

Соопштението предизвика реакција, бидејќи Албанија одамна е озлогласена за нелегалното одгледување канабис. Опозицијата и другите критичари изразиле скептицизам во врска со иницијативата, тврдејќи дека за земја со долга историја на нелегално одгледување, легализацијата на медицинскиот канабис дополнително ќе го охрабри нелегалното производство и ќе ги

комплицира напорите на земјата да го контролира проблемот. Од соопштението на премиерот, има малку последователни информации и се верува дека овој проблем нема да се разгледа повторно пред општите избори во април 2021 година.

Накратко, ставовите и законите за канабисот се менуваат. Во декември 2020 година, Комисијата на ОН за наркотични дроги го отстрани канабисот од План IV на Единствената конвенција за наркотични дроги од 1961 година. Оваа одлука ги отворила вратите за препознавање на медицинскиот и терапевтскиот потенцијал на дрогата. Но, остануваат предизвици да се осигури ефикасна регулаторна рамка за производството, употребата и продажбата на канабис. Земјите на Западен Балкан во кои се одгледува значителна количина канабис, како Албанија и Србија, без сомнение внимателно ги следат случувањата во Северна Македонија. Сите планови за легализација на канабисот може да имаат значително влијание врз политиката, здравството, туризмот, економијата и пазарите на дроги во регионот.

Забелешки

- 1 Ministry of Health, Official Gazette of Macedonia, No 37/2016, zdravstvo.gov.mk/wp-content/uploads/2017/11/5.-ZAKON-ZA-IZMENUVANE-I-DOPOLNUVANE-NA-ZAKONOT-ZA-KONTROLA-NA-OPOJNI-DROGI-I-PSIHOTROPNI-SUPSTANTSI-Sluzhben-vesnik-na-RM-br.-37-od-2016-godina.pdf.
- 2 Z Uskoković, *U Severnoj Makedoniji legalno gaje travu*, Novosti.rs, 2 August 2019, www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:809793-U-Severnoj-Makedoniji-legalno-gaje-travu.
- 3 *Ексклузивно: Кои се фирмите кои влегоа во бизнисот со медицинска марихуана во Македонија*, Е-магазин, 22 октомври 2020 година, emagazin.mk/ekskluzivno-koi-se-firmit-e-koi-vlegoa-vo-biznisot-so-medicinska-marihuana-vo-makedoni-a.
- 4 *Полињата со марихуана - нова локација за политичка битка*, Deutsche Welle, 24 јануари 2020 година, www.dw.com/mk/полињата-со-марихуана-нова-локација-за-политичка-битка/a-52134094. Александар Јанев, *Македонска канабис револуција во најава*, Призма, 8 мај, prizma.mk/makedonska-kanabis-revolutsija-vo-najava.
- 5 North Macedonia Ministry of Health, Law on Control of Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, Official Gazette of Macedonia, No 37/2016, Article 29-c, zdravstvo.gov.mk/wp-content/uploads/2017/11/5.-ZAKON-ZA-IZMENUVANE-I-DOPOLNUVANE-NA-ZAKONOT-ZA-KONTROLA-NA-OPOJNI-DROGI-I-PSIHOTROPNI-SUPSTANTSI-Sluzhben-vesnik-na-RM-br.-37-od-2016-godina.pdf.
- 6 According to article 29-b, paragraph 5, the commission is formed by the health minister. It is composed of two representatives from the health ministry, one representative from the agricultural ministry, one representative from the Agency for Medicines and Medicinal Products and one specialist in the field of medicinal plants.
- 7 North Macedonia Ministry of Interior, *Приведени лица, се расчистува случајот со украдената марихуана од Јосифово*, 8 December 2020, mvr.gov.mk/vest/13879.
- 8 Hristina Belovska, *ЛЕГАЛНИОТ БИЗНИС СО МАРИХУАНА ЛЕСНА МЕТА НА КРИМИНАЛНИТЕ ГРУПИ*, Televizija 24, 21 December 2020, 24.mk/details/legalniot-biznis-so-marikhuana-lesna-meta-na-kriminalnite-grupi.
- 9 North Macedonia Ministry of interior, *Извршен претрес, заплени околу 60 кг дрога*, 20 December 2020, mvr.gov.mk/vest/14019.
- 10 Serbia seizes four tonnes of marijuana in organic food farm, Reuters, 26 November 2019, www.reuters.com/article/us-serbia-police/serbia-seizes-four-tonnes-of-marijuana-in-organic-food-farm-idUSKBN1Y01YC.
- 11 Jelena Zorić, *The Jovanjica Indictment*, N1, 13 September 2020, <https://youtu.be/16ksUma446l>.
- 12 Sasha Dragojlo, *Organic High: State Complicity in Serbian Drug Farm a 'Stain' on Government*, BIRN, 27 July 2020, balkaninsight.com/2020/07/27/organic-high-state-complicity-in-serbian-drug-farm-a-stain-on-government.
- 13 IJAS, *New threats to N1's Jelena Zoric reported to police, lawyer says*, 15 January 2021, safejournalists.net/new-threats-to-n1-jelena-zoric-reported-to-police-lawyer-says.
- 14 *Бизнис партнерот на Заеви под сомнение за црна продажба на марихуана: Што најде полицијата кај него?*, Kurir, 30 November 2019, kurir.mk/makedonija/vesti/biznis-partnerot-na-zaevi-pod

somnienie-za-crna-prodazba-na-marihuana-shto-najde-policijata-kaj-nego.

15 Ибид.

16 Ибид.

17 US Department of Justice Drug Enforcement Administration, 2019 National Drug Threat Assessment, December 2019,

www.dea.gov/sites/default/files/2020-01/2019-NDTA-final-01-14-2020_Low_Web-DIR-007-20_2019.pdf.

18 Fatjoni Mejdini, Big source of illicit cannabis, Albania mulls legalising medical use, BIRN, 25 May 2020, balkaninsight.com/2020/05/25/big-source-of-illicit-cannabis-albania-mulls-legalising-medical-use.

Поттикнување на младите во Валона

Младинскиот центар во Валона (VYC) е основан во овој крајбрежен град на јужна Албанија во 1998 година, во време на нестабилноста предизвикана од граѓански немири по распадот на пирамидалните шеми. Во 2002 година, проектот бил регистриран како НВО. Во изминативе две децении, VYC придонесува во ангажманот на младите во јавниот живот, отпорност во градењето заедница и родовата еднаквост. Алкета Димитри, директорка на центарот, дискутира за нивната работа, како и за предизвиците и можностите што таа ги гледа.

Можете ли да ни раскажете за раните денови на центарот?

Во раните денови, VYC бил проект на локалните организации поддржан од италијанскиот Конзорциум за солидарност, со цел да им се даде на младите алтернатива на криминалот, бидејќи немирите оставиле многу млади луѓе со пиштоли во рацете и членство во моќните локални банди. Иако ситуацијата значително се подобрува, Валона сè уште страда од лошата репутација дека е место каде организираниот криминал произведува „експерти“ што ги користат своите вештини во Албанија и целиот свет.

Кои се некои од предизвиците со кои се соочувате во работата со младите во Валона?

Со повеќе од 22 години искуство, стекнавме добро разбирање за состојбата тука и предизвиците со кои се соочуваат младите. Работата со млади луѓе во Валона може да биде тешка, делумно и затоа што немаат позитивни примери. Може да биде тешко да се променат гледиштата и однесувањето на младите луѓе што биле вклучени во незаконски активности уште од рана возраст. Исто така, проблематично е да се најдат одржливи алтернативи за младите од кои се очекува да го преземат семејниот „бизнис“, особено во оддалечени и загрозувани области.

Младата генерација понекогаш претпочита лесни пари наместо да се обидува да заработи чесно, а тоа е засилено со недостатокот од легитимни можности за работа. Искористувајќи ја економската ранливост, криминалните групи лесно може да регрутираат млади луѓе плаќајќи им готовина за извршување работи како што се чување насади со канабис, транспорт на производот и негова дистрибуција.

Алкета Димитри, директорка на VYC.

Чекор по чекор, ова ги вклучува младите подлабоко во криминал.

Се чини дела организираниот криминал е секогаш неколку чекори пред државните структури, заедницата и локалните организации, а последиците од тоа се долготрајни. Лошата соработка помеѓу заедницата, младите и локалните институции ги попречува напорите за подобрување на состојбата. Подобрата соработка може да го зајакне целокупниот социо-економски развој на регионот.

Како вашата организација придонесува во подобрувањето на животот на младите?

Горди сме што може да кажеме дека во текот на изминатите две децении придонесуваме за многу позитивни случаи во кои младите успеваат да го подобрат својот социо-економски статус. Тие сега живеат побезбеден живот, ориентиран кон чесна работа во еден од бројните сектори засновани на природни ресурси во Валона, како земјоделство или планински и морски туризам.

Наш приоритет е да им помогнеме на младите да ја прошират својата визија, да бараат и да добијат поддршка, информации и охрабрување кон законските деловни можности и средства за живот. Ги поврзуваме младите со нивните вршници и им нудиме инспиративни и позитивни модели на саморазвој.

Понатаму, обезбедуваме можности за вработување и претприемништво во областа на агро-туризмот, како што се преработка и продажба на локални производи. Со обука на младите за деловна администрација, барања за регистрација на деловни активности и стандарди за безбедност на храна, на младите им помагаме да пристапат до пазарите за нивните занаетчиски производи. Оваа обука сакаме да ја направиме што е можно покорисна и попрacticна. На пример, изведуваме студиски патувања до некои од најуспешните агро-туристички бизниси во Албанија, со цел да научиме од нивниот пример и искуство, како на пример за производство на слатки или производство на вино.

Искуството од прва рака за такви добри примери на земјоделски и туристички практики им овозможува на младите сами да видат на кој начин локалните производи, дури и во оддалечените области, може да генерираат одржливи приходи. Исто така, обучуваме млади луѓе за готвачи и туристички водичи, со цел да им дадеме вештини што им се потребни за водење гостилница или угостување групи за посета. Овие активности ги поттикнуваат и

ја намалуваат нивната ранливост за вклучување во организиран криминал.

Во 2020 година, со поддршка на Фондот за отпорност на ГИ-ТОК, работевме со младите во руралните области на Валона за да ги подобриме нивните можности за вработување и да ги позиционираме подобро за влез на пазарите на труд со поддршка на заедницата и бизнисите. Ова е особено важно затоа што во минатото некои рурални области во Валона се експлоатирале за одгледување канабис.

А во селото Вајзе создадовме патека на поезијата користејќи еколошки материјали како дрвото, со цел да им дадеме на младите луѓе од областа пријатно и безбедно место за дружење со нивните врстници. Тоа нуди модел за промовирање на образованието и културата и за инспирирање на младите да се отворат кон позитивни алтернативи и промени. Се надеваме дека тоа исто ќе може да го заблеска започнувањето на еколошката туристичка инфраструктура во селото.

Младите учествуваат во иницијативата на младинскиот центар Валона.

Фотографија: VYC

Кои се главните предизвици со кои денес се соочува младината во Валона?

Иако младите во голема мера се препознаваат како агенти на социјалните промени, нивниот ангажман во албанското општество е ограничен. Факторите што придонесуваат за рамнодушност и апатија кај младите вклучуваат отсуство на доверба во системот, отуѓување од политиката, ограничени можности и мало чувство на надеж или перспектива. Некои, исто така, немаат доволно животни вештини и позитивни примери.

Во многу случаи, младите избираат да ја напуштат Валона за подобри можности на друго место, во Албанија или во странство. Ова влијае на одржливоста на некои од нашите интервенции.

Младите се неискористен ресурс во Албанија, не само во Валона. Треба да се направи многу повеќе за да се ангажираат и зајакнат младите на локално ниво, бидејќи тие се вреден капитал за животот во заедницата.

Што може повеќе да направат локалните и националните власти, како и граѓанското општество, за поддршка на младите?

Локалните власти се одговорни за гаранции дека локалната власт ѝ служи на заедницата. Сепак, младите се помалку застапени во локалната самоуправа и немаат начин да ги соопштат своите потреби и грижи.

Одржливото вработување е од витално значење. Ова бара инвестиции во градењето на капацитетите

и економското зајакнување на младите. А интегрирањето на младите во процесите на учество ќе помогне во нивното политичко ангажирање. Но, овие работи бараат поволно опкружување.

Додека владите се неуспешни во постигнувањето на оваа цел, граѓанските организации кои имаат широко познавање на локалната динамика, како што е младинскиот центар Валона, наоѓаат начини за ангажирање, промовирање и зајакнување на младите преку практики на добро управување на локално ниво.

Од една страна, се обидуваме да ги зголемиме капацитетите на младите со цел тие да можат да ги разберат и остварат своите социо-економски права. Ова го правиме преку проекти како што се младинскиот парламент во Валона, локалниот младински совет и академијата за младински лидери.

Од друга страна, ги менторираме да се вклучат во процеси на учество, преку проекти како што се партиципативно буџетирање и нешто што се нарекува табела со резултати од заедницата. Второто им овозможува на младите да ги идентификуваат своите потреби и да се залагаат за конкретни иницијативи со локалната власт, на пример во врска со јавната инфраструктура, младинските услуги или вработувањето. Ова им дава глас и ги доведува во контакт и дијалог со локалните власти. Исто така, ѝ помага на локалната власт да изгради поконструктивни и порепрезентативни политики со цел подобро да им служи на своите граѓани.

Признание

Овој Билтен на ризици е производ на Опсерваторијата на глобалната иницијатива против транснационалниот организиран криминал на нелегални економии во Југоисточна Европа (ЈИЕ-Опс).

ЈИЕ-Опс е платформа којашто ги поврзува и ги зајакнува чинителите од граѓанското општество во Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Црна Гора, Северна Македонија и Србија. Таа има за цел да му овозможи на граѓанското општество да ги идентификува, анализира и мапира криминалните трендови и нивното влијание врз нелегалните текови, владеењето, развојот, меѓуетничките односи,

безбедноста и владеењето на правото. ЈИЕ-Опс го поддржува граѓанското општество во следењето на националната динамика и пошироките регионални и меѓународни трендови во организираниот криминал. Основањето на ЈИЕ-Опс произлезе како резултат на Самитот за Западен Балкан во Лондон во 2018 година, дел од Берлинскиот процес.

Би сакале да им се заблагодариме на Ана Милосављевиќ, Ивица Симоновски и Јелена Јовановиќ за нивниот ценет придонес. Кокаин
Марихуана Хероин Екстази Забелешки.

Билтените на ризици се редовни публикувани информации на нашите регионални опсерватории што се потпираат на мрежите на граѓанското општество со цел да обезбедат нови податоци и да ги стават во контекст трендовите поврзани со мрежите на организиран криминал, нелегалната трговија и одговорот на државите кон нив. Доколку сакате да се претплатите на идните изданија на Билтенот на ризици, регистрирајте се овде или испратете е-пошта на almedina.dodic@globalinitiative.net.

ЗА ГЛОБАЛНАТА ИНИЦИЈАТИВА

Глобалната иницијатива против транснационалниот организиран криминал е глобална мрежа со над 600 експерти ширум светот. Глобалната иницијатива обезбедува платформа со цел промовирање поширока дебата и иновативни пристапи како градиво за инклузивна глобална стратегија против организираниот криминал.

www.globalinitiative.net

Оваа публикација е изработена со финансиската поддршка на Фондот за конфликт, стабилност и безбедност на Обединетото Кралство. За содржината единствено е одговорна на ГИ-ТОК и таа не ги одразува нужно ставовите на Обединетото Кралство.

**GLOBAL
INITIATIVE**
AGAINST TRANSNATIONAL
ORGANIZED CRIME